

Lietpratības pieeja un caurviju prasmju īstenošana pirmsskolas pedagoģiskajā procesā

Metodiskā materiāla „Mans kalendārs” lietošana
lietpratības pieejas īstenošanā pirmsskolā

Kopsavilkums

Kalendārs kā laika mērītājs, kā metode darbam ar visu grupu pirmsskolā tiek izmantots jau sen. Tomēr šī piedāvātā pieeja kardināli atšķiras no vispārpieņemtās, jo katram bērnam pirmsskolas iestādes grupā ir savs personīgais kalendārs, kuru izgatavojuši viņa vecāki. Šis materiāls dod lielisku iespēju katram bērnam patstāvīgi darboties ar nelielām detaļām, vingrināt pirkstus, domāt, kļūdīties, salīdzināt, pieņemt lēmumus, labot kļūdas, uztvert zīmes kopveselumā, kas viennozīmīgi ir stimuls runas un lasītprasmes attīstības veicināšanā.

Pirmsskolā, strādājot ar metodisko materiālu „Mans kalendārs”, skolotājam tiek sniegta iespēja izmantot praksē pārbaudītu un īstenotu metodi, kā veicināt bērnu lietpratību visās mācību jomās, līdztekus attīstot mācību saturā definētās caurviju prasmes.

Tādēļ tiek piedāvāta ideja pirmsskolas vidē integrēt konkrēto interaktīvo metodisko materiālu „Mans kalendārs”, kur, akcentējot jaunā mācību satura tendences, tiek mērķtiecīgi veicināta caurviju prasmju attīstīšana pirmsskolas vecuma bērniem, kā arī, balstoties uz praksē pārbaudītām metodēm, tiek atvieglots to pedagoģu darbs, kas to īsteno.

Tiek akcentēta katra pedagoģa brīvā iespēja modificēt metodisko materiālu un pielāgot savai iecerei, videi, iespējām, kā arī to radoši papildināt un pilnveidot, saglabājot uzdevumu pēctecību atbilstoši bērnu attīstībai.

Caurviju prasmju attīstīšana rotaļdarbībā, īstenojot sistēmisku un pēctecīgu mācīšanos

Bērnbā mācīšanās procesā būtiskākais ir paša bērna tiešā pieredze, mijiedarbība ar vidi, kas notiek ar maņu orgānu palīdzību. Bērna pieredze veidojas, saņemot daudzus sensoros kairinājumus un veicot to garīgu pārstrādi. Tā veidojas priekšstats, emocijas, jūtas, attīstās griba, veidojas attieksmes (Freibergera, Priede 2007, 6).

Agrīnā vecumā, bērniem no pirmsskolas 1,5 gada vecumam līdz sākumskolai īpaši svarīgi gūt daudzveidīgu un tiešu pieredzi, pētīt, eksperimentēt un atklāt, tā veidojot pirmos priekšstatus par lietām un parādībām, un vienlaikus likt pamatus vispārīgām prasmēm – domāt kritiski un radoši, sadarboties, apzināties un pārvaldīt savas emocijas un rīcību. Tāpēc pedagoga didaktisko prasību sistēmai un izmantotajiem metodiskajiem paņēmieniem vai metodēm ir jāpildveidojas, jāmainās, kā arī jāatbilst aktuālajām mācību procesa organizācijas nosacījumiem.

Maziem bērniem piemīt milzu spējas mācīties, jo bērni nāk pasaulē ar apbrīnojami spēcīgu zinātkāri, elastīgu domāšanu, spēju atbildēt un uzdot dziļus un sarežģītus jautājumus. Lai panāktu, ka bērnam veicas mācīšanās, ļoti svarīgi ir saglabāt viņa agrīno tieksmi jautāt – jautāšana veicina domāšanas attīstību. Sastopoties ar vēstījumiem un prasībām, kuriem šķietami trūkst jēgas, bērniem var rasties „kognitīvais apjukums”, kam par iemeslu ir divi galvenie faktori:

- bērni nespēj tikt pāri šķēršļiem, kas traucē mācīties;
- bērni nav mācījušies, kā jāmācās.

Bērns, kurš mācās, ir domājošs bērns (Fišers 2005).

Liela nozīme pedagogiskajā procesā tiek piešķirta radošo mācību izglītojošai darbībai, jo gan reproducējošie, gan radošie procesi ir vienoti un papildina viens otru, ja tiek mērķtiecīgi organizēti. Šāda pieeja nosaka mācību procesa stratēģiju, kur noteicošā ir mācību procesa dalībnieku virzība uz radošo darbību, uz pašattīstību (Alijevs 1998). Šo pētījumu lieliski raksturo Roberts Fišers (2005) norādot, ka mācīšanās procesā radoša domāšana vajadzīga arī tāpēc, ka ar intelektu vien nepietiek, lai īstenotu mācīšanās potenciālu. Radošās spējas atšķiras no intelekta, un veids, kādā apvienojas abi šie faktori var novest pie atšķirīgiem rezultātiem (Fišers 2005, 102). Radošums ir intelekta forma, ko var vingrināt un attīstīt, un pedagoga darba kompetencē ir veicināt šo bērnu radošo spēju izaugsmi.

Ņemot vērā augstākminēto, interesentiem tiek piedāvāts iepazīt un izmēģināt pārbaudītu metodi, kas nodrošina dažādu aktivitāšu īstenošanu bērnu attīstības veicināšanā, veltot tam vien 10-15 minūtes dienā. Šī metode sniedz iespēju vienlaicīgi vingrināt pirkstu sīko muskulatūru, darboties pēc noteikumiem, salīdzināt, loģiski domāt, apjēgt, pieņemt lēmumus patstāvīgi, kļūdīties un labot kļūdas, pamatot savu viedokli, uzņemties atbildību, apgūt jaunus jēdzienus, lietot tos ikdienā, utt.. Šajā metodē tiek akcentēta jēgpilna darbība, kas sekmē bērnu kompetenču attīstību, ieskaitot runu un lasīt/rakstīt prasmi, kā arī dod iespēju skolotājam īstenot caurviju prasmes mācību procesā un sasaistīt mācības ar realitāti un īstenību.

Zināšanu un prasmju veidošanā aktuālā pieeja izglītībā paredz, ka mācībās aizvien vairāk tiek īstenota sasaiste ar reālo dzīvi, ka tiek palielināta vecāku iesaiste dažādos izglītības iestādes notikumos (Blūma 2016, 151). Šīs atziņas ir pamatā piedāvātajai metodei, kurā kalendārs mācību procesā tiek lietots kā didaktiska spēle, un šo spēli ar prieku saviem bērniem izgatavo vecāki.

Šobrīd jaunajos MK noteikumos Nr. 716. definētas caurviju prasmes un to skaidrojumi, kur tiek norādīts, ka pirmsskolas izglītībā bērns apgūst sekojošas caurviju prasmes:

1) **Kritiskā domāšana un problēmu risināšana.** Bērns lieto sadzīves darbību algoritmus pazīstamās situācijās, formulē vienkāršas sakarības un darbību secību, nosaka pazīstamu situāciju, notikumu cēloņus un sekas, mācās izvērtēt informācijas ticamību, pieņemt lēmumus, izdarīt izvēles un vērtēt izdarīto;

2) **Jaunrade un uzņēmējspēja.** Bērns izdomā vairākas risinājuma iespējas ierastu darbību veikšanai, izrāda iniciatīvu, mācās apzināties sevi kā aktīvu un radošu personību, vēlas apgūt jaunas prasmes;

3) **Pašvadīta mācīšanās.** Bērns atšķir emocijas un nosaka to cēloņus, mācās pārvaldīt savu uzvedību, ievēro dienas kārtību, spēj pagaidīt, spēj paveikt darbību līdz galam, patstāvīgi ģērbjas un kārtro savas mantas, mācās izvirzīt savas darbības mērķi, plānot darbību, lai īstenotu ieceri, darbojas patstāvīgi, ar atbalstu pārvar grūtības, mācās paveikt uzticēto pienākumu, lepojas ar saviem sasniegumiem, neizdošanos un kļūdas vērtē kā daļu no mācīšanās, novērtē savu un citu darbību un tās rezultātu, paskaidro savu vērtējumu;

4) **Sadarbība.** Bērns izsaka savas domas un jūtas, mācās uzklaut citus un izteikt savu viedokli, sāk saprast, kā paša emocijas un uzvedība ietekmē citus, mācās risināt konfliktsituācijas, saskaņot darbības ar citiem, izturas pieklājīgi un rīkojas iejūtīgi, mācās veidot noturīgas attiecības un savu izpratni par draudzību, palīdz un pieņem palīdzību, mācās strādāt, izvirzot kopīgu mērķi, uzņemties un dalīt atbildību;

5) **Pilsoniskā līdzdalība.** Bērns piedalās kārtības un drošības noteikumu izveidē un apspriešanā, saprot, pieņem un ievēro tos, mācās ievērot un cienīt citu vajadzības un tiesības, mācās darboties videi draudzīgi, izvēloties darbam atbilstošus resursus un saudzīgi tos lietojot;

6) **Digitalās prasmes.** Bērns mācās atšķirt virtuālo pasauli no reālās un saprast digitālo tehnoloģiju lomu, zina noteikumus, kas jāievēro, lietojot dažādus informācijas nesējus, tai skaitā digitālās ierīces (Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem, MK noteikumi Nr. 716).

Tiek aktualizēta arī pašpiederzes loma, kad bērns apzinās iegūtās informācijas nozīmi savā dzīvē un spēj to izmantot. Pašpiederze ir katra cilvēka kompetences pamatā. Tā veidojas un attīstās dažādās dzīvesdarbības formās, un mācīšanās ir viena no tām (Špona 2006). Mācīšanās process aizvien ir tendēts uz noteiktu mērķu jeb mācību rezultātu sasniegšanu, kas nav tikai informācijas iegūšana un iegaumēšana, bet arī dažādu prātību apguve, kas tiek veicināta darbībā, jeb uzdevumu īstenošanā (pedagoģiskajā procesā – mācību uzdevumu īstenošanā).

Turpmāk tiek piedāvāts dažāda veida mācību uzdevumu definējums, ko iespējams praktiski īstenot, strādājot ar metodisko materiālu „Mans kalendārs” (**6.pielikums**):

1. Veicināt pirkstu veiktību,
2. Veicināt lasītprasmi,
3. Veicināt runas attīstību,
4. Iepazīt un nostiprināt rakstīšanas virzienu – *no kreisās uz labo pusi*,
5. Veicināt izpratni par jēdzieniem *vakar, šodien, rīt, aizvakar, parīt...*,
6. Apgūt nedēļas dienu nosaukumus,
7. Apgūt mēnešu nosaukumus,
8. Apgūt gadalaiku nosaukumus un mēnešus, kas ir katrā gadalaikā,

9. Attīstīt uzmanību (klausīties, uztvert, izprast),
10. Veicināt skaitļu iepazīšanu,
11. Attīstīt skaitļu loģikas un likumsakarību izpratni,
12. Vingrināt spēju pamanīt konkrētu skaitli starp daudziem citiem,
13. Iepazīt tabulu (rindas, kolonnas),
14. Veicināt uzskatāmi darbīgo domāšanu,
15. Veicināt kustību attīstību,
16. Veicināt laikizpratni, bagātinot personīgo pieredzi,
17. Rosināt interesi par dabas novērošanu, pētīšanu,
18. Veicināt realitātes un digitālās pasaules uztveres izpratni,
19. Virzīt lietpratīgu digitālo prasmju attīstību,
20. Apgūt sistemātisku darbošanos (pienākums),
21. Attīstīt atbildības izjūtu,
22. Attīstīt vēlmi un prasmi sadarboties, sniegt palīdzību,
23. Veicināt uzstāšanās prasmes attīstību (prezentēšana),
24. Iesaistīt vecākus mācību un audzināšanas procesā.

Svarīgi, ka augstākminētajā mācību uzdevumu uzskaitījumā ietvertas visas mācību jomas pirmsskolā – valodu joma, sociālā un pilsoniskā joma, kultūras izpratne un pašizpaušme mākslā joma, dabas zinību joma, matemātikas joma, tehnoloģiju joma, veselības un fiziskās aktivitātes joma. Tādējādi piedāvātā pieeja palīdz īstenot gan zināšanu apguvi, gan arī praktisku prasmju jeb lietpratību attīstību.

Ņemot vērā Viļņa Purēna (2017) pētījumā pausto, ir jāpiekrīt atziņai, ka lielākā uzmanība pedagogiem tomēr būtu jāpievērš tieši caurviju prasmēm, jo tam ir vairāki iemesli:

- Caurviju prasmes ir universālas un noder visās mācību jomās;
- Tieši caurviju prasmju apguve ļauj bērnam mācīties patstāvīgi;
- Caurviju prasmes paver iespējas mācīties ārpus izglītības iestādes un darīt to visu mūžu, tātad tās ir kompetences pamatā;
- Tieši uz caurviju prasmju attīstību skolotājam būtu jābalsta sagatavotie uzdevumi.

Vilnis Purēns (2017) ir arī norādījis, ka pašpieredze veidojas vien tad, ja bērns apzinās iegūtās informācijas nozīmi savā dzīvē un spēj informāciju izmantot. Ceļš uz to ved caur domāšanas un radošuma prasmju apguvi (Purēns 2017, 43). Respektīvi, zinot, ka maziem bērniem dominē uzskatāmā domāšana (Fišers 1990, 261), tad metodiskais materiāls „Mans kalendārs” ir papildus palīgs skolotājam bērna loģiskās domāšanas attīstības virzienā, kad sāk interesēt patiesas atbildes uz jautājumu „Kāpēc tas notiek tieši tā?”. Šo viedokli pamato arī Žans Piažē (Jean Piaget) pētījumi par bērna domāšanas jeb kognitīvās attīstības posmiem (Piaget 1972).

Meklējot atbildes uz jautājumu „Kā bērns domā?”, sastopama vienkārša atbilde, ka pirmsskolas vecumā bērniem dominē intuitīvā domāšana, jeb pēkšņā apjēgšana, kad kādu brīdi top skaidrs nezināmais, un tāpat svarīga ir tiešā lietu uztvere (Bērziņa 2005). Lēnām un secīgi šis domāšanas veids pārtop par loģisko domāšanu. Šis process, ko pirmsskolā veicina rotaļas, didaktiskās spēles, uzdevumi ar noteikumiem, veicina metakognitīvo iemaņu attīstību, kas ir pamatā pašvadītam mācību procesam, kur savs darbs ir jāplāno, jāparedz. Veicinot bērnu domāšanas attīstību, tiek veicināta viņa prasme mācīties.

Šodienas izglītības mērķi liek izvēlēties aktīvu izziņas procesu veicinošas metodes, kas attīsta gan prasmi mācīties, gan radoši izmantot zināšanas, gan arī prasmes sevi novērtēt

un kontrolēt, sadarboties ar citiem, iecietīgi izturēties pret atšķirīgu viedokli. Šos uzdevumus palīdz realizēt interaktīvās metodes. Interaktivitāte nozīmē, ka notiek sadarbība starp pašiem bērniem, vai skolotāju un bērniem, un tiek īstenota arī pastāvīga atgriezeniskā saite. Iezīmes, kas atšķir interaktīvās metodes no tradicionālajām:

- mācību procesā nodrošina skolotāja un bērnu pozitīvu sadarbību zināšanu un prasmju apguvei;
- mācīšanās notiek darbībā;
- bērniem ir iespēja izmantot savu pieredzi;
- tiek veicināta bērnu patstāvīgā darbība (Rubana 2000, 45)

Skolotājam pašam jānovērtē savs darbs un izvēlētās metodes, lai saskatītu tajā īstenoto caurviju prasmju attīstību. Tādējādi tiek uzsvērts, ka izpildot mazos uzdevumus savā kalendārā, katram bērnam tiek dota iespēja veicināt pašpieredzes un pratību attīstību, turklāt tiek atbalstīta bērnu aktīvā pozīcija palīdzēt citiem audzēkņiem.

Soli pa solim pēctecīgi realizējot uzskaitītos mācību uzdevumus, nemanāmi un organiski pilnveidojas bērnu domāšana, turklāt tiek veicinātas visu caurviju prasmju attīstība pirmsskolā mācību satura ietvaros.

Mācību pamatuzdevumu īstenošana praksē

Mācību procesu veido divas puses – tas, kurš mācās, un tas, kurš māca, jeb notiek gan mācīšana, gan mācīšanās. Šie abi procesi atrodas nepārtrauktā mijiedarbībā. Mācīšana saistīta ar mācību uzdevumu risināšanu, kontroli, rezultātu novērtēšanu, un (autore piebilde) – atkārtotību un nostiprināšanu. Šīs kategorijas attiecināmas ne vien uz audzēkņiem, bet arī uz pašiem skolotājiem, jo jebkuras zināšanas ir jāatsvaidzina un jāpilnveido, jābagātina ar iegūto pieredzi, veidojot jaunas likumsakarības un domu sinapses.

Zināt, saprast un rīkoties vienmēr ir bijis cilvēka dzīves pamatprasība. Pedagoģiskā psiholoģija savieno teorētisko izpratni par to, *kā* mācīt un mācīties, ar izpratni par to, *kāpēc* mācīt un mācīties tieši tā. Zināšanām jau sen nav robežu un ierobežojumu, jo to pieejamība ir ļoti liela, pateicoties informācijas tehnoloģijām. Zināšanas un prasmes tiek apgūtas arī caur darbību, un svarīgi, lai tās ir izprastas.

Vadoties pēc labās prakses piemēriem Čiara Bertolini (Chiara Bertolini) uzsver, pedagoga zināšanu un izpratnes par bērnu attīstību, mācīšanos un mācīšanas procesiem lomu, jo plānojot aktivitātes ar mērķi sekmēt noteiktas lietpratības, ir jāizvēlas precīzas stratēģijas un paņēmieni, kas attiecas uz noteikto vecumposmu (Bertolini 2017, 61). Respektīvi, pedagogs ir atbildīgs par izvēlētajiem mācīšanas paņēmieniem un metodēm, un pedagogam ir brīvība to izvēlē un plānošanā.

Saistībā ar iepriekšminēto pedagoga brīvo izvēli, aktuālajā rakstā tiek piedāvāti argumenti stratēģiskai pedagoģiskai darbībai ar metodisko spēli „Mans kalendārs”.

Plānojot pedagoģisko darbu, jāievēro sekojoši darbības principi:

- pakāpenības un sistemātiskuma princips – sākumā bērniem veicami vieglāki uzdevumi, tad pakāpeniski ejot no zināmā uz jauno, jāizvēlas grūtāki uzdevumi;
- audzinošais princips – bērniem jāaudzina izpratne un mīlestība uz visu skaisto, labo, negatīva attieksme pret sliktu: jāattīsta uzmanība, iztēle, domāšana un runa;

- pieejamības princips – dotais materiāls jāsniedz bērniem saprotamā formā;
- uzskatāmības princips – šeit darbojas redzes uztvere, rokas muskuļu kustību uztvere;
- zināšanu princips – bērns apgūst materiālu apzināti, atsaucas emocionāli un var pastāstīt par procesu ar vārdiem, saprot to;
- noturības princips – apgūtās rotaļas/spēles un vingrinājumi ir jāatkārto. Lai aktivitātes bērnam neapniktu, tajās vienmēr jāienes kaut kas jauns, vai jāpāriet uz nākamo grūtības pakāpi (Krafte 1999, 24).

Daina Dzintere un Inga Stangaine (Dzintere, Stangaine 2007, 63) savā prakses aprakstā ir secinājušas, ka rotaļa/spēle ir ar sociāli bioloģisku ievirzi, ko nosaka dažādi faktori. Tie saistīti ar bērna vecuma īpatnībām, viņu prasību (vajadzību) rotaļāties. Bērnam piemīt iedzimta ļoti vērtīga neiropsihiska īpašība – cenšanās izprast apkārtni, apliecināt savu ES. Šīs īpašības dažkārt nodēvē par orientēšanās – pētīšanas refleksu, jeb, kā autore iepriekš norādīja uz Roberta Fišera (2005) apgalvojumu: “Bērni nāk pasaulē ar apbrīnojami spēcīgu zinātkāri, elastīgu domāšanu” (Fišers 2005, 9).

Tāpat Daina Dzintere un Inga Stangaine, balstoties uz psihologu pētījumiem, ir secinājušas, ka rotaļa tiek uzskatīta par pirmsskolas vecuma bērnu dzīves īpašu zonu, viņa dzīvesveidu (Dzintere, Stangaine 2007).

Mācību un audzināšanas procesā svarīgi ir nodrošināt noteiktu īpašību veidošanos, jeb lietpratību attīstību (autore piezīme), taču tas nav iespējams, ja šī īpašība nav pastāvējusi kā process vai stāvoklis konkrētā indivīda psihē. Prāta īpašību veidošanos un nostiprināšanos nodrošina dažādu uzdevumu un vingrinājumu atkārtota veikšana.

Lai sekmētu prāta īpašību un jūtu attīstības (psihes komponentu) līdzsvarotu augšupeju, svarīgi ir nodrošināt emocionālo attieksmju iesaisti mācību un audzināšanas procesā (Šteinberga 2013, 85). Respektīvi, mācībās jāintegrē bērnam personīgi nozīmīgi komponenti – saturs, process, pieredze, kā arī jāveic dažādu vingrinājumu atkārtošana, lai veicinātu prāta jeb kognitīvo īpašību (sajūtas, uztvere, atmiņa, domāšana, u.c.) attīstību. Darbs ar metodisko materiālu „Mans kalendārs” nodrošina šo uzdevumu izpildi katru dienu, jo tā ir kā rīta rituāls – spēle.

Šādu mācību ievirzi uzstāda arī jaunā izglītības reforma: „Mācības ir personiski nozīmīgas skolēniem, tās saistās ar viņu ikdienas dzīvi, iesaista viņus lēmumu pieņemšanā par viņu dzīvi un veido piederību kopienai, iesaista ģimenes (...) skolēnu mācīšanās atbalstam” (Izglītība mūsdienīgai lietpratībai: mācību satura pieejas apraksts 2017, 10).

Konsekventi strādājot ar vecāku veidoto kalendāru, tiek realizēta lietpratības attīstīšana, kas saistīta ar mācīšanos iedziļinoties – procesu, kura laikā bērns attīsta spēju vispārināt, pārnest jaunās zināšanas un prasmes uz nezināmām situācijām (arī reālās dzīves situācijām), priekšplānā mācīšanās izvirzot procesus, ar kuru palīdzību tiek iegūtas zināšanas (kā zina?), ne tikai uzkrājot noteiktu satura apjomu (ko zina?). (Izglītība mūsdienīgai lietpratībai: mācību satura pieejas apraksts 2017, 14).

Lietpratības attīstība skatāma ciešā sasaistē ar kognitīvo attīstību, kas 4–7 gadu vecumā norisinās kā pāreja no atdarināšanas un refleksijas uz loģisko spriestspēju, ko Guna Svence (1999), balstoties uz Žana Piažē atziņām, ir definējusi kā pirmsoperacionālo kognitīvās attīstības stadiju, kad bērns vispirms apgūst simbolus atdarinot, tad reproducē darbības, kuras iepazinis pagātnē, pieredzē, kā arī dažādās rotaļās un spēlēs (Svence 1999, 78–80).

Tieši tāpēc, lai pārnestu iepriekš apgūtās zināšanas jaunās kategorijās, mācību procesā ar piedāvāto metodisko materiālu sistēmiski tiek realizēti jauni metodiskie darba paņēmieni.

Daina Lieģeniece (1992) paudusi viedokli, ka pirmsskolēna personība attīstās apgūstot vecāko paaudžu sociālo pieredzi nepārtrauktā saskarsmē un sadarbībā ar citiem cilvēkiem – vecākiem un citiem radniekiem, skolotājiem, svešiem cilvēkiem (Lieģeniece 1992, 7). Iegūtā pieredze veido emociju un jūtu, iemaņu, prasmju, paradumu un zināšanu dinamisku sistēmu, kuru ar aktuālajām zināšanām autore definē par kompetenci, jeb lietpratību.

Atsaucoties uz Gunas Svences (Svence 1999, 14.-31) pētījumu par personības attīstību, tiek izvirzīti 3 noteicošie faktori:

- iedzimtība,
- vide,
- sociālais faktors, kur tiek saskatīts apstiprinājums izvirzītajam apgalvojumam,

ka bērniem ir nozīmīga vecāku iesaistīšanās un atbalsts mācību procesā arī pirmsskolā, jo sabiedriskā kultūra pie mazā bērna nonāk pirmām kārtām ar vecāku, tuvinieku, kaimiņu un citu pieaugušo starpniecību, veidojot neizsmeļamu iespaidu krājumu. Arī emocijas ir iespaidī, un bērni lepojas ar savu vecāku ieguldījumu un paveikto tieši viņa kalendāra plānošanā un izgatavošanā. Autore apstiprina, ka šīs emocijas tiek novērotas visus mācību gadus, kamēr kalendāri tiek lietoti.

Pieaugušā pozitīva attieksme veicina bērnu izzināšanu un izpēti darbības apkārtējā vidē, kas veido pamatu bērnu iniciatīvas, pētnieciskās un radošās darbības attīstībai (Grava 2018, 28).

Bērnu mācībās agrīnā vecumā – no pirmsskolas 1,5 gada vecumam līdz sākumskolai, īpaši svarīgi gūt daudzveidīgu un tiešu pieredzi, pētīt, eksperimentēt un atklāt, tā veidojot pirmos priekšstatus par lietām un parādībām, un vienlaikus likt pamatus vispārīgām prasmēm – domāt kritiski un radoši, sadarboties, apzināties un pārvaldīt savas emocijas un rīcību. Tāpēc pedagoga didaktisko prasību sistēmai un izmantotajiem metodiskajiem paņēmieniem vai metodēm ir jāpilnveidojas, jāmainās, kā arī jāatbilst aktuālajām mācību procesa organizācijas nosacījumiem un radītu bērniem prieku jeb pozitīvas emocijas par mācīšanos, tas ir – bagātināt pašpieredzi.

Inovācijas pilnveido mācību procesu un tas tiek aktualizēts OECD projektā „Kompetenču definēšana un atlase” (*DeSeCo*), kurā tika definētas šobrīd visaktuālākās kompetences, jeb lietpratības:

- Prasme interaktīvo izzināšanu rīku lietošanā;
- Prasme darboties autonomi;
- Prasme darboties heterogēnās (pēc sastāva dažādās) grupās. (The definition and Selection of Key Competences 2005, 5).

Šo pētījumu savā darbā aktualizē arī Vilnis Purēns (Purēns 2017, 19), papildinot, ka kompetence ir kompleksa, ietver zināšanas, prasmes un ieradumus, kas saistīti ar motivāciju un gribu, respektīvi:

- Kompetence jeb lietpratība ir personības īpašība, kuru var attīstīt tikai pati personība;
- Kompetence top tikai patstāvīgā mācību darbībā;
- Kompetence veidojas tikai tad, ja personība ir motivēta to veidot.

Pieredze ir viss, ko persona piedzīvo un kas apzināti vai neapzināti, ir nostiprinājies smadzenēs. Savukārt pašpieredze ir dzīvesdarbībā iegūtās un izvērstās zināšanas, prasmes attieksmes, kas kļuvušas par personīgi nozīmīgām vērtībām. Pašpieredze ir katra cilvēka kompetences pamats. Tā veidojas un attīstās dažādās dzīvesdarbības formās. Mācības ir cilvēka dzīvesdarbības forma (Špona 2006, 161). Pamatojoties uz Ausmas Šponas atziņām, atkārtoti tiek gūts teorētisks apstiprinājums praksē pielietotās metodes nozīmīgumam – bagātināt bērnu pašpieredzi praktiski darbojoties, konsekventi un mērķtiecīgi apgūstot un pilnveidojot prasmes un zināšanas izmantojot pirmsskolas mācību periodā metodisko materiālu „Mans kalendārs”. Respektīvi sistēmiskums, pēctecība un veselums ir pedagoģiskā darba pamatā, lai veicinātu bērnu lietpratības jēgpilnu attīstību.

Balstoties uz teorētiskajām atziņām, tiek pieņemts, ka inovatīvais metodiskais materiāls ir lielisks līdzeklis izglītības kvalitātes un bērnu lietpratības attīstības veicināšanā, jo bērnu uztverē tā ir spēle, kuru katru rītu spēlē visi grupas bērni, tajā pašā laikā skolotājs īsteno didaktikas pamatuzdevumus, jeb „mākslu mācīt” tā, lai tas būtu gan interesanti, gan izzinoši, gan izklaidējoši.

Svarīgi ir rast atbilstošos pozitīvos stimulus, kas rosina bērnus uz aktīvu darbību jebkurā jomā, kas, savukārt, veicina vēlēšanos zināt un prast vairāk.

**1.attēls. 2019.gadā vecāku izgatavotie metodiskie materiāli „Mans kalendārs”
(autores foto)**

Metodiskais materiāls tiek lietots kopš 2009./10. mācību gada, kad tas tika prezentēts kā labās prakses piemērs Liepājas pirmsskolas skolotājiem Liepājas Izglītības pārvaldes mājas lapā (Ūtrupa 2009) un tapa zināms Latvijas mērogā 2013. gadā, kad to publicēja žurnāls „Pirmsskolā” (Ūtrupa 2013).

Darbs ar vecākiem

Lai iemācītos, ir jādara! Šo atziņu īsteno un atspoguļo daudzi pedagogi, kas dalās savā pieredzē un piedāvā kolēģiem pedagogiem, studentiem un interesentiem iepazīties ar sava darba rezultātiem (Baha 2008; Brice 2013; Rubana 2000).

Ņemot vērā šo pieredzi, tiek piedāvāts izstrādātais metodiskais materiāls "Mans kalendārs", kuru izmantojot pirmsskolas pedagoģiskajā procesā, tiek atklāts pedagoģiskā darba praktisks izklāsts un iespēja īstenot daudzveidīgus mācību uzdevumus visu mācību jomu ietvaros, jeb realizēt darbīborientētas mācības (Gudjons 1998, 276), kas pirmsskolas ietvarā ir kā spēle. Ievērojot šīs spēles noteikumus, iespējams veicināt caurviju prasmi attīstību, kas bāzējas jaunajā mācību saturā. Autore uzsver – ar savu kalendāru bērni katru dienu spēlē pētnieku spēli; lēnām, konsekventi un sistēmiski mācās iedziļinoties (spēlējoties), tādējādi veicinot lietpratību attīstību, integrējot caurviju prasmes organizētā rotaļdarbībā.

Kā sagatavot vecākus. lai viņi ar prieku izgatavotu saviem bērniem metodisko materiālu „Mans kalendārs”?

Kalendārus bērniem izgatavo/veido viņu pašu vecāki vai aizbildņi (**1.pielikums, 2.pielikums**). Šis fakts veicina bērnu emocionālo piesaisti, lepnumu, klātesamību darbībās, kas veicamas mācību procesā, veidojot attieksmi pret mācīšanos kopumā. Par pozitīvo ģimenes lomas fenomenu un tiešo ietekmi uz bērnu emocijām pret spēli raksta arī Vineta Jonīte (Jonīte 2002). Pedagoģiskā stratēģija ir balstīta uz vēlmi emocionāli iesaistīt arī vecākus bērnu lietpratības veicināšanā. Turklāt vecāki jūtas nozīmīgi un piederīgi bērnu izglītošanā pirmsskolā.

Praktiskajā darbā ir pierādījies, cik liela nozīme ir vecāku mērķtiecīgai sagatavošanai, lai kalendāru izveide tiktu īstenota ar prieku un atbildību par paveikto.

Lai skolotājiem sniegtu drošības izjūtu, tiek analizēti vairāki vecāku sagatavošanas posmi, kas nodrošina stabilu vecāku ieinteresētību. Respektīvi, tiek ieteikts rīkoties sekojoši:

3-4 gadu vecums, jeb 2.jaunākā grupa. Šajā mācību gadā vecāki atved savus bērnus uz jaunu grupu vai arī bērni tikai uzsāk gaitas pirmsskolā.

Pirmajā vecāku sapulcē skolotājas vienmēr iepazīstina ar sevi, ar grupu, ar ko tā ir īpaša, kas te ir vislabākais, ar mācību organizāciju, ar mācību metodēm, utt.

Šī ir pirmā reize, kad skolotājas vecākiem stāsta par šo metodi un kādu labumu tā dos bērniem. Noteikti jāinformē vecāki, ka viņi būs tie, kas kalendāru nākamajā gadā gatavos.

Var demonstrēt jau gatavu, skolotājas izgatavotu, kalendāru, jeb prototipu.

Mācību gada noslēguma sapulcē atkārtoti atgādina, ka nākamajā gadā bērni sāks mācības ar metodisko materiālu „Mans kalendārs”, un tas notiks tikai no jaunā gada janvārī.

4-5 gadu vecums, jeb vidējā grupa. Šajā gadā pirmās vecāku sapulces darba kārtībā ir iekļauts punkts par kalendāru gatavošanu:

- apsveikt vecākus ar šo lielisko iespēju – izgatavot metodisko līdzekli saviem bērniem. (To var sākt gatavot jau tagad, bet ir zināms fakts, ka parasti to dara pēdējā brīdī. Šim darbam „pēdējais brīdis” ir decembra sākums, jo pēc tam seko svētku laiks);
- atkārtoti iepazīstina vecākus ar metodiskā materiāla priekšrocībām, kā arī iedod izdales materiālu par to, kādi mācību uzdevumi tiek īstenoti un kādas caurviju prasmes tiek attīstītas izmantojot šo materiālu;
- demonstrē kalendāra prototipu un dod to vecākiem izmēģināt;

- absolīt vecākiem, ka pēc Valsts svētkiem visiem tiks iedots apraksts (*1.pielikums, 2.pielikums*), kā gatavot kalendāru un kam būtu jāpievērš uzmanība darba gaitā (pēc pieprasījuma šo aprakstu var iegūt uzreiz, ja kāds ir iedvesmots un vēlas uzsākt darbu nekavējoties);
- pēc 18.novembra pildīt šo solījumu un izdalīt vecākiem aprakstus un detaļu paraugus, vai arī izsūtīt elektroniski, dodot brīvu iespēju izdrukāt patstāvīgi;
- decembrī, ja vecāki izrāda interesi, organizēt konsultācijas vecākiem par kalendāru gatavošanu;
- noteikt termiņu, kad kalendāriem jābūt gataviem. Termiņš disciplinē un veicina uz aktīvu darbību. Parasti tas ir pēc Jaunā Gada svētku brīvdienām, kad atsākas regulārs mācību darbs.

Ievērojot šos pēctecīgos soļus, skolotāji būs sagatavojuši vecākus gan psiholoģiski, gan praktiski, lai kalendāri tiktu izgatavoti.

2.attēls. Metodiskā materiāla „Mans kalendārs” prototips (autores foto)

Labā sadarbība ar vecākiem ir garants skolotājam saņemt atbalstu un sapratni pedagoģiskajā darbā.

Skolotāja uzdevums ir nevis maksimāli paātrināt bērna attīstību, bet gan katram pirmsskolas vecuma bērnam nodrošināt tādas apstākļus, lai viņš varētu pilnībā atklāt un realizēt neatkarīgo, tikai savam vecumam piemītošo potenciālu (Černova 2003).

Kā atzīmē Alīda Samuseviča (2000), mācību un audzināšanas procesā ir grūti noteikt robežu starp pedagoģiskās darbības kompetenci un jaunradi, jo parasti, apgūstot zinātnē esošos principus un normas, skolotājs neapstājas pie sasniegtā. Atklājot un īstenojot arvien jaunus un oriģinālus profesionālās darbības paņēmienus vai arī efektīvi savienojot tradicionāli izmantojamus (Samuseviča 2000). Autore nepretendē uz novitātes nesēju statusu, tomēr ar deģsmi aizstāv pozīciju, ka vecāku mērķtiecīga motivēšana un iesaistīšana pedagoģiskajā procesā, kas rezultējas lieliskā metodiskā materiālā, kuru bērni var lietot 3 mācību gadus, veido vecākiem izpratni par pedagoģisko procesu pirmsskolā un bērniem apgūstamajām lietpratībām, veicina mācību motivācijas attīstību bērnos un sekmē lietderīgu caurviju prasmju attīstību praktiskajā darbībā.

Pedagoģiskā procesa strukturēta īstenošana atbilstoši bērnu attīstības posmiem

Kā sagatavot bērnus darbam ar kalendāru un organizēt pedagoģisko procesu īstenojot mācību uzdevumus veicinot caurviju prasmju attīstību? Autore dalās savā pieredzē par pedagoģiskā darba plānošanu, bērnu mērķtiecīgu sagatavošanu darbam ar kalendāru un caurviju prasmju attīstības virzīšanu katrā bērnu attīstības posmā.

3-4 gadu vecums, jeb 2.jaunākā grupa. Sākumā bērni labāk iegaumē nevis saturu, bet ritmu, tāpēc viņi var skandināt tekstus, neizprotot vārdu nozīmes un jēgu. Iegaumēšanas metodika balstās uz rotaļu, spēles elementiem, jo tīšā iegaumēšana bērnam vēl nav izteikta, labāk atmiņā paliek tas, kas saistīts ar emocijām un interesi (Svence 1999, 82).

No augstākminētā izriet, ka šis mācību gads tiek veltīts dziesmu rotaļu apguvei par skaitļiem, nedēļas dienām, mēnešiem un gadalaikiem. Respektīvi, pateicoties dziesmu vārdiem un ritmam, bērni apgūst svarīgus jēdzienus, ar kuriem tieši būs jāstrādā tikai nākamajā mācību gadā, jo šajā vecumā bērniem ir visai miglains priekšstats par apgūto un, atrauti no konteksta – dziesmas teksta, viņi var pat apjukt un nesaprast jēdzienus. Turklāt ļoti svarīgi ir iemācīties vārdus vienkārši izrunāt, iepazīt to skanējumu un apjēgt, kādā kontekstā tie tiek lietoti.

Pamatojoties uz pedagoģisko pieredzi, skaitļus lieliski palīdz iegaumēt dziesmu rotaļa „10 mazi pirkstiņi danco” (**3.pielikums**). Visas izpildāmās kustības tiek izdziedātas šajā dziesmu rotaļā, un var atlikt tekstam atbilstošu pirkstu skaitu mācoties uzskatāmo skaitīšanu. Visa mācību gada garumā, atbilstošās situācijās, tiek skaļi skaitīts – pakāpieni, bērni grupā, šķīvji, krāsas, otas, pogas kreklam, koki pagalmā, u.tml. Izmantojot šo paņēmieni, bērni iepazīst skaitļa vārdu skanējumu un gūst priekšstatu par skaitļu secību jeb ritmu.

Nedēļas dienu apguvei tiek piedāvāta autore Kristīnes Ūtrupas sacerēta dziesma „Nedēļas dienas” (**4.pielikums**). Par šīs dziesmas kustībām ar bērniem var vienoties – ko mēs darīsim, kad dziedāsim par katru dienu?

Ar bērniem, kuri apmeklē pirmsskolas izglītības iestādi kopš 2017.gada, ir norunātas sekojošas kustības:

Pirmdienā var visu sākt,	- ritmiski plaukšķina
Otrdienā turpināt,	- rokas sānos, soļo uz vietas
Trešdiena ir vidiņā,	- rokas sānos, liecas uz priekšu
Ceturtdiena, piektdiena.	- apļo saliektas rokas (<i>tin kamolu</i>)
Brīvdiena – sestdiena!	- rokas izstiep uz augšu, nolaižot dziļi pietupstas
Pēdējā ir svētdiena!	- rokas sānos, pieliekošais solis uz priekšu un atpakaļ.

Līdzīgs paņemiens pielietots mācoties mēnešus ar autore Kristīnes Ūtrupas sacerētu dziesmu „Gada mēneši”. Šo dziesmu dzied ļoti lēni, jo paralēli dziesmas vārdiem jāreda katram gadalaikam raksturīgas jēgpilnas kustības, kuras tiek pieņemtas, apspriežoties ar bērniem. Piemēram:

ziemas mēneši	- berzē rokas it kā tās būtu nosalušas,
pavasara mēneši	- plaukšķina, jo bērni priecājas par silto pavasari,
vasaras mēneši	- atdarina peldēšanas kustības, jo visiem patīk jūra,
rudens mēneši	- kustina elkoņos saliektas rokas uz augšu un leju, un trīcina plaukstas it kā lapas birtu no kokiem.

Jāievēro, ka rotaļu dziesmu „Gada mēneši” (**5.pielikums**) sāk apgūt tikai mācību gada 2.pusē, jo tai ir sarežģītāka iegaumējamo jēdzienu sakarība – mēnešu nosaukumi, kas ir jaunie vārdi, izvēlētās kustības, ritms, mēnešu nosaukumu sadalījums gadalaikos.

Piedāvātās metodes nav noteiktas nemaināmās kategorijās, jo katrs skolotājs, ņemot vērā savu pieredzi, ierastos pedagoģiskos paņēmienus, radošumu un kompetenci var mainīt un papildināt pirmo sagatavošanās posmu.

Aplūkotajā vecuma grupā mācību darbā dominē kritiskās domāšanas un problēmu risināšanas, sadarbības un pašvadītas mācīšanās caurvijas, kas atklājas tīšu darbību apguves sākumos, atklāsmē, ka palīdzēt ir prieks un apgūt jauno ir interesanti.

4-5 gadu vecums, jeb vidējā grupa. Mācību gada 1.pusē uzmanība tiek veltīta iepriekš apgūtā atkārtošanai un zināšanu nostiprināšanai – piem., skaitīšana, nedēļas dienas, mēnešu nosaukumi, katra gadalaika attiecīgie mēneši.

Jaunievecums mācībās ir ciparu rakstības iepazīšana un skaitļu kaimiņu apguve, nedaudz tiek pievērsta uzmanība rakstībai no kreisās uz labo pusi, jo bērni izrāda iniciatīvu uzsākt „kopēšanas” darbus, aicinot veikt salīdzināšanu.

Janvāra sākumā, mācību gada 2.pusē, pēc skolēnu brīvlaika beigām, bērni ierodas pirmsskolas izglītības iestādē ar vecāku izgatavotiem kalendāriem, un sākas spēle!

Mājās vecākiem kopā ar bērniem bija jāizvēlas kalendāra materiāli, jāļauj piedalīties, kalendāra gatavošanā, jāprasa bērnu viedoklis par to, kā arī bija jāiepazīstina bērni ar kalendāra uzbūvi un jāļauj izmēģināt detaļu pielipināšanu un noņemšanu.

Spēle ar kalendāru notiek rīta cēlienā, parasti pirms brokastīm un neaizņem laiku ilgāk par 10 minūtēm. Sākumā tiek noskaidrots, kāds datums kalendārā ir pielikts pēdējais, tāpat kāds datums bija *vakar*; pēc tam noskaidro, kāds datums ir jāliek nākamais, tāpat, kāds datums ir *šodien*. Ciparus daudzi bērni vēl izvēlas pēc salīdzināšanas principa – skolotājam jābūt uz tāfeles paraugam par šodienu. Piektdienās tiek likti datumi arī par sestdienu un svētdienu, lai noslēgtu nedēļu un pirmdien varētu sākt no jauna (tā, kā dzied dziesmiņā – „pirmdienā var visu sākt...”).

3.attēls. Paraugs uz tāfeles (autores foto)

Grupā, bērniem redzamā vietā, jābūt izvietotam arī visa mēneša kalendāram, kurā var redzēt aktuālā mēneša skaitļu kopainu.

Arī skolotājs strādā pats savā kalendārā un pilda uzdevumus reizē ar bērniem, sākotnēji rādot paraugu, vēlāk izpilda darbu tad, kad bērni to pabeiguši, dodot iespēju veikt pašpārbaudi.

Lielākais darbs ir jauna mēneša sākumā, jo jāveic visu detaļu pārvietošana no darba virsmas uz noliktavu aizmugurē, pirms tam iegaumējot, kurā dienā jāliek cipars „1”. Tāpat jāveic mēnešu nosaukumu salīdzināšana, jo jāprot „izlasīt” vajadzīgais mēneša nosaukums. Atziņa no autores pieredzes – sarežģīti tas ir tikai pirmos divus mēnešus – februārī un martā, turpmāk bērni ir apguvuši šo algoritmu un darbojas ļoti veikli un ar izpratni.

Katrā grupā ir bērni ar lielisku „matemātisko domāšanu”, jeb šajā vecumā vēl ar „iekšējo intuīciju”, tāpēc droši tiek atbalstīta viņu pašvadītā iniciatīva palīdzēt grupas biedriem. Jāņem vērā, ka palīdzēt var tikai tiem, kas to vēlas vai palūdz, jo ir bērni, kam labprātāk paši „cīnās” ar grūtībām.

Nozīmīgs ir apstāklis, ka „līdzēšanai” ir izstrādāts **algoritms**:

- „Katrs savā kalendārā strādā pats!”, jeb „Tev nav ļauts pārvietot detaļas cita bērna kalendārā.”;
- „Paņem nepieciešamo ciparu vai skaitli no sava kalendāra un parādi biedram, kurš ir vajadzīgais” (pēc salīdzināšanas principa), jeb „Pareizo izvēli nevar tieši norādīt.”;
- Ja tomēr biedram vēl ir grūtības, tad viņa kalendārā var norādīt divas izvēles, no kurām viena ir īstā un ļaut pieņemt lēmumu pašam „skolniekam”.

Šajā vecumā padsmītu, 2. un 3. desmita skaitļus sākumā sauc atdalīti, piemēram, „14” vispirms sauc atsevišķi kā ciparus „1” un „4”, pēc tam piebilstot „četrpadsmit”, „23” sauc kā ciparus „2” un „3”, piebilstot „divdesmit trīs”, u.tml.

Grūtības sagādā arī līdzīgie skaitļi „12” un „21”, kā arī „13” un „31”. Šajās dienās ir iespēja mācīties, kā tiek „lasīti” cipari, kā tie atšķiras, kāpēc svarīga ir kreisā puse, utt.

Tāpat mērķtiecīgi tiek īstenota valodu jomas sasniedzamo rezultātu sasniegšana, jo bērni atpazīst burtus dienu un mēnešu nosaukumos, saklausa un saprot jēdzienus un atbilstoši rīkojas, izprot jautājumus un pamato atbildes, prot paskaidrot savu lēmumu, salīdzina grafiskos attēlus un patstāvīgi labo paša pieļautās kļūdas, spēj nodot informāciju citiem bērniem, sniegt palīdzību pēc noteiktā algoritma, respektīvi mācās darbojoties ar kalendāru.

Turklāt, pildot uzdevumus katram ar savu kalendāru, bērni katru dienu pilnveido savas caurviju prasmes. Kā dominējošā ir kritiskā domāšana un problēmu risināšana. Jaunrade un uzņēmējspēja top spēcīgāka, jo visas iniciatīvas tiek īstenotas aktīvā sadarbībā ar grupas biedriem. Pašvadīta mācīšanās tiek realizēta pilnā apjomā, un pilsoniskā caurvija izpaužas kārtības un darba noteikumu ievērošanā, kā arī papildus zināšanu par valstī vai ģimenē svarīgiem datumiem apgūšanu. Digitālās caurvijas prasmes soli pa solim atklājas reālās pasaules iepazīšanā un tās likumu izpratnē.

Atkārtoti tiek uzsvērts, ka visas caurviju prasmes tiek īstenotas jau mācību procesa rīta cēlienā, strādājot ar kalendāriem, jeb spēlējot spēli ar noteikumiem!

5-6 gadu vecums, jeb vecākā grupa. Mācību gada pirmajā pusē, tiek atkārtoti iepriekš apgūtie jēdzieni un pielietotie algoritmi palīdzības sniegšanā, jo vasaras periodā tikai retais kalendāru ņem uz mājām un vēl retāk ar to strādā.

Tiek atbalstīta bērnu iniciatīva aizstāt skolotāju šajā rīta cēliena darbā, kā arī var tikt izveidots grafiks, kurā bērni paši atzīmējas, ja ir vadījuši kalendāru spēli. Skolotāja palīgs pārņem rezultātu novērtēšanas funkciju par bērnu paveikto rīta cēliena darbu.

Skolotājs saglabā kontroles funkcijas nu jau tikai pār tās dienas palīgu – viņa īstenoto darba gaitu, runu, uzdotajiem uzdevumiem, organizēto palīdzību grupas biedriem. Noteikti izteikt uzslavu par iniciatīvu un veiksmīgiem momentiem, pieminēt trūkumus, ja tādi ir, dot norādījumus kā tos novērst un noslēgumā atkal paslavēt.

Mācību gada 2.pusē (var arī ātrāk, ja skolotājs jūt nepieciešamību), tiek ieviesti jauni jēdzieni papildus jau esošajiem; ***aizvakar, aiz aizvakar, parīt, aizparīt.***

Skolotājam spēlē jāintegrē jauni jautājumi par šiem jēdzieniem, lai noskaidrotu, kas ***pagātnē*** ir noticis šajos datumos, vai kādi datumi bijuši tajās dienās. Tāpat attiecīgi par ***nākotnes*** plānotajiem notikumiem tajos datumos vai dienās.

Kad tas ir apgūts, mācību gada beigās var integrēt analogisku jēdzienu par ***pagājušo*** vai ***aizpagājušo nedēļu, nākamo un aiznākamo*** nedēļu.

6-7 gadu vecums, jeb sagatavošanas grupa. Šajā posmā viss kalendāru darbs jau ir bērnu atbildība un norit pēc iepriekšējā gadā izstrādātā algoritma.

Skolotājs iesaistās un vada šo spēli tikai tad, kad tiek ieviesti jaunie jēdzieni, un tie ir ***tabulas rindas***, jeb ***nedēļas*** no „tāda līdz tādām” datumam un ***tabulas kolonnas***, jeb ***mēneša datumi konkrētās dienās***, piemēram, janvāra datumi otrdienās.

Šajā mācību gadā jāpievērš uzmanība veidam, kā tiek sakārtota noliktava – jāprot salikt datumus ***dilstošā*** vai ***augošā*** secībā. Arī tie var būt kā jaunie jēdzieni, ja bērni ir gatavi uzņemt šo informāciju un pieprasa jaunas zināšanas.

Galvenais rādītājs par intereses zudumu ir viegli un bez prieka paveikts darbs, jo bērns jau to „zina” un tāpēc „tas ir apnicis”. Vajadzīgi jauni jēdzieni, jeb jauni izaicinājumi.

Ikvienu no caurviju prasmēm tiek realizēta darbā ar metodisko materiālu, kas atklājas šādās pedagoģiskajās darbībās:

1) **Kritiskā domāšana un problēmu risināšana** – katru dienu tiek lietots viens algoritms, lai uzzinātu kāda diena / datums bija vakar, ir šodien, būs rīt; analogiski uzdevumi mēnešu maiņu dienās tikai ar pagrūtinājumu, jo, sākoties jaunam mēnesim, tiek noņemti visi datumi, un esošās zināšanas ir jātransformē jaunā pakāpē;

2) **Jaunrade un uzņēmējspēja** – bērni pēc pašu iniciatīvas piesakās būt par skolotājiem citiem bērniem, realizē apgūtos palīdzības sniegšanas paņēmienus, skaidro citiem, uzņemas atbildību vadīt šo mācīšanās spēli visai grupai, kā arī izrāda vēlmi apgūt grūtākus uzdevumus;

3) **Pašvadīta mācīšanās** – apgūstot algoritmu, bērni darbojas jau patstāvīgi, apsteidzot grupas biedrus, pārbauda un piefiksē kļūdas citu kalendāros, palīdz atrisināt problēmu un skaidro to, ja nepieciešams, vai arī lūdz palīdzību darba īstenošanā;

4) **Sadarbība** – darbs ar kalendāru ir pedagoģiskā sadarbība gan „skolotājs – bērns”, gan „bērns – bērns”, gan „bērns – skolotājs” līmeņos;

5) **Pilsoniskā līdzdalība** – pret savu un citu kalendāru jāizturas saudzīgi un ar cieņu, jo tos gatavojuši vecāki, piemēram, bērni pamana nokritušās detaļas, un paši meklē to īpašnieku – rūpējas, lai paša un arī grupas biedra kalendāri būtu pilnā komplektā;

6) **Digitālās prasmes** – apgūstot kalendāru, nostiprinās izpratne par reālo pasauli un notikumiem laika periodā „vakar / šodien / rīt”, tiek iepazīti nozīmīgi datumi un ar tiem saistītie svētki Latvijā un dzimtajā pilsētā, kā arī savā ģimenē.

Piedāvātā metodiskā materiāla aprakstā vairākkārt ir akcentēts fakts, ka noteicošais faktors, kāpēc tas ir interesants, saistošs, bērniem labi uztverams un lietojams ikdienā, ir tas, ka patiesībā tā ir spēle vai rotaļa, kas ir galvenā mācību forma šajā vecumposmā. Turklāt šo spēli bērniem izgatavo viņu vecāki!

Lai aktuālais pedagoģiskās pieredzes apraksts, kurā redzams kā lēnām, pakāpeniski, soli pa solim tiek apgūti dažādi valodas, matemātikas, dabaszinātņu, pilsoniskās jomas u.c. jēdzieni un sakarības, sekmēta lasīt un rakstītprasmes apguve, veicināta laikizpratne, rosināta

sadarbība un tolerance, nodrošināta pašvadīta mācīšanās, integrētas caurviju prasmes, noder kā ierosa kolēģiem izmēģināt un īstenot šo metodi ar savas grupas audzēkņiem!

Pastāv iespēja, ka nav ticis pamanīts vēl kāds šī materiāla potenciāls, tāpēc tiek rosināta kolēģu iniciatīva radoši izpausties un pielāgot kalendāra lietošanu savām vajadzībām.

Ņemot vērā aprakstītos ieteikumus par metodiskā materiāla integrēšanu mācību procesā katrā pirmsskolas bērnu attīstības posmā, iespējams īstenot interesantu, pašvadītu mācīšanos, kuras pamatā ir spēle ar kalendāru, tādējādi skolotājam tiek dota iespēja praktizēt kompetenču pieejā balstītu mācību stratēģiju.

Noslēgumā rezumējot tiek uzsvērts, ka mācību pieejas maiņa ietekmē skolotāja lomu un arī vidi, kurā notiek mācīšanās; pedagogs ir atbildīgs par mācību procesa virzību, jeb pedagoģiskā darba stratēģiju un izmantotajām metodēm, mācību saistību ar bērnam aktuālām jomām, un to, cik liela uzmanība tiks pievērsta lietpratības pamatiem akadēmiskajās mācību jomās un caurviju prasmju attīstībai, jo pedagoģiskā kompetence jeb lietpratība ir zināšanu prasmīga integrācija praktiskajā darbā, jaunu zināšanu radīšana un iedzīvināšana inovācijās, saglabājot ieinteresētu un pozitīvu attieksmi darbā ar bērniem.

Kā tika minēts, dažādas lietpratības bērniem nodrošina veiksmi visdažādākajās dzīves jomās, un skolotāju misija ir dot bērniem visu, lai viņi tādi būtu, turklāt metodiskais materiāls „Mans kalendārs” ir lielisks palīgs šajā misijā!

Tāpēc pirmsskolas skolotājiem tiek dota iespēja izpausties pašu jaunradei un uzņēmējspējai, integrējot savā mācību procesā šo, desmit darba gadu garumā praksē pārbaudīto un īstenoto, metodi.

Secinājumi

Pedagoģiskajā darbā ar metodisko materiālu „Mans kalendārs” gūtā pieredze un atziņas tiek strukturētas secinājumos un definētas sekojošos apgalvojumos:

1. Katrs bērns, mērķtiecīgi strādājot ar savu kalendāru, ikdienā veicina paša caurviju prasmju attīstību:

- dominējošā ir kritiskā domāšana un problēmu risināšana, jo katrs pats pieņem lēmumus izvirzīto uzdevumu izpildīšanā;
- sadarbība gan bērnu starpā, gan bērnam ar pieaugušo tiek īstenota katrā spēles norisē, un tieši bērni ir šīs sadarbības veicinātāji;
- jaunrade un uzņēmējspēja tiek attīstīta tādējādi, ka visas iniciatīvas tiek īstenotas aktīvā sadarbībā ar grupas biedriem;
- pašvadīta mācīšanās tiek realizēta, jo bērni mācību uzdevumus īsteno tikai caur savu pieredzi;
- pilsoniskā caurviju prasme izpaužas kārtības un darba noteikumu ievērošanā, kā arī papildus zināšanu par valsti vai ģimenē svarīgiem datumiem apgūšanas procesā;
- digitālās caurvijas prasmes soli pa solim atklājas reālās pasaules iepazīšanā un tās likumu izpratnē.

2. Ņemot vērā aprakstītos ieteikumus par metodiskā materiāla integrēšanu mācību procesā katrā pirmsskolas bērnu attīstības posmā, iespējams īstenot interesantu, pašvadītu mācīšanos, kuras pamatā ir spēle ar kalendāru, tādējādi skolotājam tiek dota iespēja praktizēt kompetenču pieejā balstītu mācību stratēģiju.

3. Ja tiek īstenots pēctecīgs darbs ar vecākiem, sniegti pamatoti un saprotami norādījumi, izteikti loģiski ieteikumi un lūgumi, izrādīta gatavība palīdzēt atrisināt problēmas, tad vecāki uzticas skolotājam, izmanto sagatavotos materiālus un ar entuziasmu izgatavo saviem bērniem metodisko materiālu „Mans kalendārs”.

4. Bērna izaugsme atkarīga no emocionālā kontakta nodrošinātības, apkārtējās vides ietekmes, visu sensoro maņu attīstības veicināšanas, kā arī no pedagoga atraktivitātes, izdomas, pozitīvisma, kas ir noteicošie faktori spējai pedagoģiski sadarboties ar bērniem augu dienu, pārvēršot dienas notikumus par jaukrām, interesantām un nozīmīgām nodarbēm, jeb pastarpināti mācīties. Skolotāja kompetencē ir veicināt šo izaugsmi un bagātināt bērna pašpieredzi.

5. Mācību pieejas maiņa ietekmē skolotāja lomu un arī vidi, kurā mācīšanās notiek; pedagogs ir atbildīgs par mācību procesa virzību, jeb pedagoģiskā darba stratēģiju un izmantotajām metodēm, mācību saistību ar bērnam aktuālām jomām, un to, cik liela uzmanība tiks pievērsta lietpratības pamatiem akadēmiskajās mācību jomās un caurviju prasmju attīstībai, jo pedagoģiskā kompetence jeb lietpratība ir zināšanu prasmīga integrācija praktiskajā darbā, jaunu zināšanu radīšana un iedzīvināšana inovācijās, saglabājot ieinteresētu un pozitīvu attieksmi darbā ar bērniem.

Literatūra

- Alijevs 1998 = **Alijevs, Romans**. *Skola radošajiem*. Rīga: RaKa, 1998,
- Baha 2008 = **Baha, Valda**. *Es varu!* Rīga: Pētergailis, 2008.
- Blūma 2016 = **Blūma, Dainuvīte**. *Skolotāju izglītība Latvijā paradigmu maiņas kontekstā (1991 – 2000)*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2016, 225.
- Brice 2013 = **Brice, Baiba**. *Viss sākas ar rotaļu*. Rīga: RaKa, 2013.
- Celmiņa 2008 = **Celmiņa, Indra**. *Runā raiti! Skaitāmpanti runas un valodas attīstībai*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008, 48.
- Černova 2003 = **Černova, Emīlija**. *Praktikums pirmsskolas sadarbības pedagoģijā*. Rīga: SIA Izglītības soļi, 2003.
- Dzintere, Stangaine 2007 = **Dzintere, Daina, Stangaine, Inga**. *Rotaļa – bērna dzīvesveids*. Rīga: RaKa, 2007, 194.
- Fišers 1990 = **Fišers, Roberts**. *Mācīsim bērniem domāt*. Rīga: RaKa, 1990, latviešu izdevums: 2005, 325.
- Fišers 2005 = **Fišers, Roberts**. *Mācīsim bērniem mācīties*. Rīga: RaKa, 2005, 219.
- Freiberģa, Priede, 2007 = **Freiberģa, Inese, Priede, Ligita**. *Bērns mācās izzināt pasauli*. Rīga: SIA Izglītības soļi, red. 2007, 177.
- Grava 2018 = **Grava, Jana**. *Bērncentrētas pedagoģiskās pieejas īstenošana bērnu pašrealizācijai pirmsskolā*. Liepāja: Liepājas Universitāte, 2018.
- Gudjons 1998 = **Gudjons, Herberts**. *Pedagoģijas pamatatziņas*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1998, 395.
- Jonīte 2002 = **Jonīte, Vineta**. *Spēles un spēļu sistēmu modelēšana un izmantošanas iespējas pirmsskolas vecumā*. Dainas Lieģenieces, Ilgas Salītes (Red.) grāmatā *Bērna identitātes veidošanās pirmsskolas vecumā*. Liepāja: LiePA, 2002, 27. – 34.
- Krafte 1999 = **Krafte, Biruta**. *Pirkstiņu rotaļas*. R: Puse plus, 1999. 32.
- Lieģeniece 1992 = **Lieģeniece, Daina**. *Bērns pasaulē, pasaule bērnam*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1992, 136.
- Piaget 1972 = **Piaget, Jean**. *The psychology of the child*. New York: Basic Books, 1972, 192.
- Purēns 2017 = **Purēns, Vilnis**. *Kā attīstīt kompetenci*. Rīga: RaKa, 2017, 278.
- Rubana 2000 = **Rubana, Inta, Māra**. *Mācīties darot*. Rīga: RaKa, 2000.
- Samuseviča 2000 = **Samuseviča, Alīda**. *Pētīšanas metodes pedagoģiskajā procesā*. Liepāja: LiePa, 2000.
- Svence 1999 = **Svence, Guna**. *Attīstības psiholoģija*. Rīga.: Zvaigzne ABC, 1999, 159.
- Špona 2006 = **Špona, Ausma**. *Audzināšanas process teorijā un praksē*. Rīga: RaKa, 2006, 211.
- Šteinberģa 2013 = **Šteinberģa, Airisa**. *Pedagoģiskā psiholoģija*. Rīga: RaKa, 2013.

Avoti

Bertolini 2017 = **Bertolini, Chiara**. *Skolotāju pedagoģiskā pieredze: komentāri un ieteikumi radošuma didaktikā. Projekta Creanet grāmatā Radošais konteksts pirmsskolā*.

Labās prakses piemēri radošā konteksta īstenošanā Eiropas pirmsskolas izglītības iestādēs. 2017, 58. – 69.

Bērziņa 2005 = **Bērziņa, Dace.** *Kā mācās pirmsskolnieks.* Psiholoģijas Pasaule, Nr. 3, Daro Cēsis. tematiskais pielikums vecākiem, 2005, 7.-9.lpp.

Iekalšanas laikmeta beigas. Kā mainās mācību paradigmas? 2015 = *Iekalšanas laikmeta beigas. Kā mainās mācību paradigmas?* Pieejams: <https://www.e-klase.lv/aktualitates/zinas/iekalšanas-laikmeta-beigas-ka-mainas-macibu-paradigma?id=10298>, 2015.

Izglītība mūsdienīgai lietpratībai: mācību satura pieejas apraksts, 2017 = *Izglītība mūsdienīgai lietpratībai: mācību satura pieejas apraksts.* 2017. Pieejams: www.skola2030.lv

Lamote, Engels 2010 = **Lamote, Carl, Engels, Nadine.** *The Developments of Student Teacher`s Professional Identity.* European Journal of Teacher Education, 2010, Vol. 33, 1, pp. 3-18.

MK noteikumi Nr. 716 = *Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem. MK noteikumi Nr. 716.* Rīgā, 2018. gada 21. novembrī (prot. Nr. 53 29. §). Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/303371-noteikumi-par-valsts-pirmsskolas-izglitibas-vadlinijam-un-pirmsskolas-izglitibas-programmu-paraugiem>

Skola 2030, projekta blogs, n.d = *Skola 2030. Projekta blogs.* (n.d.) Pieejams: <https://www.skola2030.lv>

The definition and Selection of Key Competences 2005 = *The definition and Selection of Key Competences.* 2005. Pieejams: <https://www.oecd.org/pisa/35070367.pdf>

Ūtrupa 2009 = **Ūtrupa, Kristīne.** *Labās prakses piemērs. Individuālo kalendāru izmantošana pirmsskolā.* Projekts: „Pedagogu konkurētspējas veicināšana izglītības sistēmas optimizācijas apstākļos”, vienošanās: Nr.2009/0196/1DP/1.2.2.1.5/09/IPIA/VIAA/001, 2009, Pieejams: <https://www.slideserve.com/clive/individu-lo-kalend-ru-izmanto-ana-pirmsskol>

Ūtrupa 2013 = **Ūtrupa, Kristīne.** *Individuālo kalendāru izmantošana pirmsskolā.* Pirmsskolā, Nr. 8, 2013, 17.-19.

Praktiski ieteikumi metodiskā materiāla „Mans kalendārs” izgatavošanā

Nepieciešamie materiāli:

Plastikāta vai cieta papīra galda paliktnis ar mitruma aizsargājošo pārklāju (nopērkams mājlietu veikalos) apm. 38x28cm;

Apm. 10x28cm stingra materiāla sloksne (kartons, plastikāts, mapes vāks, lietots paliktnis, u.tml.)

Mēnešu kalendāra lapa ar skaitļiem no 1 līdz 31(var izmantot iepriekšējā gada kalendārus).

UZMANĪBU! Izmantot vienkāršu un neizskaistinātu šriftu, piem., Raavi, Century Gothic, u.tml.

Nedēļas dienu uzraksti ar kārtas skaitli (rakstīts ar LIELAJIEM BURTIEM – 1.PIRMDIENA...7.SVĒTDIENA)

Mēnešu nosaukumu uzraksti (atbilstoša lieluma, lai derētu tabulā, rakstīts ar **LIELAJIEM BURTIEM treknrakstā – JANVĀRIS...**)

Gadalaiku nosaukumu uzraksti (noformēt pēc izvēles, krāsainiem, drukātiem burtiem)

Lamināta plēve (1x 80 mikroni)

Pašlīmējošās liplentes 1,20m (ežu lentes), vai gatavu formu „ežu” lipekļus

Papīra nazis, šķēres

Lineāls

Abpusējā līmlente

Darba gaita:

1. Paliktņa virspusē izmēra un ar zīmuli viegli novelk viduslīniju;
2. Tāpat abos galos nomēra un viegli novelk apm. 2 cm platu noliecamo malu;
3. Paliktņa virspusē, viegli piespiežot papīra nazi, novelk pa viduslīniju, malu nolokāmām līnijām tā, lai nazis nedaudz iegriež virsmas pārklāju.
4. Saudzīgi pārloka paliktņi uz pusēm un galos ieloka 2 cm platās malas uz iekšu.
5. No liplentes nogriež apm. 1cm platas joslas – 6 gab.
6. Nolocīto malu galos un to vidū pielīmē asās liplentes joslas puses, nogrieztajai 10 cm paliktņa joslai abu malu galos un vidū pielīmē mīkstās liplentes joslas puses.
7. Savieno (salipina ar liplenti) malas ar 10 cm plato detaļu veidojot stabilu piramīdu.

8. Izgriez kalendāra ciparus apm. 3cm x 2cm četrstūros – visus vienā krāsā. Noapaļo stūrus.
9. Tāpat izgriez mēnešu, gadalaiku un nedēļas dienu nosaukumus, noapaļo stūrus.
10. Visas izgrieztās detaļas sakārto lamināta plēvē tā, lai nesaskaras. Ielaminē.
11. Ielaminētās detaļas izgriez, veidojot noapaļotus stūrus un atstājot laminētās mal ,.....
12. Liplenti sagriez apm. 1 cm platos gabaliņos. Katram datumam aizmugurē pielīmē 1 liplentes **mīkstās** puses gabaliņu.
13. Mēnešu un gadalaiku nosaukumiem aizmugurē līmē 2 **mīkstās** puses gabaliņus – lai stabilāk turētos.

Uzmanību: visām maināmām detaļām līmēt liplentes **mīksto** pusi, pie kalendāra pamatnes pielīmēt liplentes **aso** pusi.

14. Pamatnes/piramīdas vienu pusi sagrafē veidojot vismaz 4cm platu brīvu zonu augšpusē, un pārējo sarūto (zīmē tabulu) tā, lai izveidotu 5 ailes (mēneša nedēļas) ar 7 kolonnām (nedēļas dienas).

Piemēram: no abām malām atstāj brīvu joslu 1,5 cm platumā, atlikušajā laukumā veido 2,5cmx3,5cm lielas rūtis. Tabulai jābūt centrā, vai pa visu brīvo laukumu.

15. Brīvās zonas kalendāra malās, ja tādas atstātas, var izrotāt ar uzlīmēm.
16. Nedēļas dienu nosaukumus ar līmlenti precīzi pielīmē katras kolonnas augšpusē.
UZMANĪBU! Dienu nosaukumus ietilpināt kolonnu platumā! (Šīs ir vienīgās detaļas nevar noņemt un mainīt!)
17. Virs tabulas brīvajā zonā, kreisajā pusē vienā līnijā pielīmē liplentes 2 **asās** puses gabaliņus. Šeit tiks mainīti mēnešu nosaukumi.
18. Tāpat brīvās joslas labajā pusē pielīmē 2 **asās** puses gabaliņus gadalaiku nosaukumiem.
19. Tabulā katrai rūtij vidū pielīmē 1 liplentes **asās** puses gabaliņu. Šeit tiks mainīti datumi.
20. Kalendāra piramīdas otrajā pusē pielīmē atlikušās liplentes **asās** puses gabalus tik daudz, lai varētu izvietot visas sagatavotās kalendāra detaļas, kas nepieciešamas darbam. (Noliktava)

Vēlams kalendāru gatavot bērnam klātesot, komentējot savu darbu, ļaujot arī mazajam iesaistīties (prasīt viedokli, līmēt uzlīmes, paskaidrojot, pārrunāt par ģimenes tradīcijām dažādos gadalaikos, mēnešos, u.tml.)

Pārbaudīt, vai visas maināmās detaļas var salīpināt un atlīpināt.

Ierādīt to bērnam un ļaut padarboties pašam.

Noformēt mēnešu un gadalaiku nosaukumus pēc patikas. (Var izmantot tematiskās uzlīmes.)

Kalendāra datumu lapa

1 2 3 4 5

6 7 8 9 10

11 12 13 14 15

16 17 18 19 20

21 22 23 24 25

26 27 28 29 30

31

Gadalaiku, mēnešu, dienu nosaukumi

VASARA	ZIEMA
PAVASARIS	RUDENS

DECEMBRIS	JANVĀRIS	FEBRUĀRIS
MARTS	APRĪLIS	MAIJS
JŪNIJS	JŪLIJS	AUGUSTS
SEPTEMBRIS	OKTOBRIS	NOVEMBRIS

1.PIRMDIENA	2.OTRDIENA	3.TREŠDIENA	4.CETURDIENA	5.PIEKTDIENA
6.SESTDIENA	7.SVĒTDIENA			

Desmit pirkstiņi danco

Paraugs: rotaļa angļu valodā

Viens un div un trīs maz pirk-stiņ, četr un piec un seš maz pirk-stiņ, septiņ un astoņ un

6

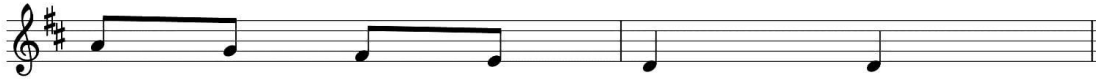
deviņ maz pirk-stiņ des-mit pirk-stiņ dan-co. Des-mit pirk-stiņ dan-co man uz pie-res
gal-vas
au-sīm
de-guna

11

des-mit pirk-stiņ dan-co man uz zo-dā, des-mit pirk-stiņ dan-co man uz kā-jām
vē-dera kā-jām
ple-ciem ple-ciem
di-bena mu-guras

15

des - mit pirk - stiņ dan - co

Nedēļas dienas

K. Ūtrupa

Pirm-die-nā var vi-su sākt, o-tr-die-nā tur-pi-nāt. Trešdien-na ir vi-di-ņā,

7

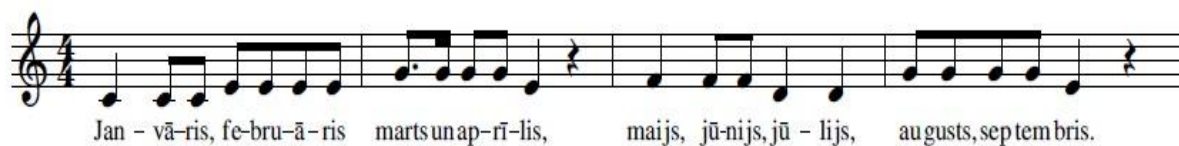

Ce-turt-die-na, piektdie-na Brīv - dien-na sest-die-na, pē-dē-jā ir svēt-die-na.

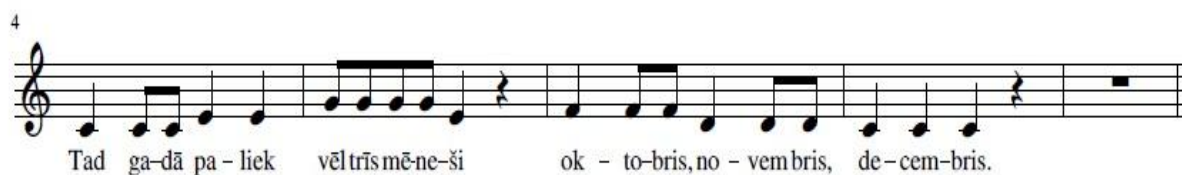
Gada mēneši

K. Ūtrupa

Jan - vā-ris, fe-bru-ā-ris marts un ap-rī-lis, maijs, jū-nijs, jū - lijs, augusts, sep-tem-bris.

4

Tad ga-dā pa - liek vēl trīs mē-ne-ši ok - to-bris, no - vem-bris, de - cem-bris.

Mācību uzdevumi, kurus iespējams praktiski īstenot, strādājot ar metodisko materiālu „Mans kalendārs”

1. Veicināt pirkstu veiklību,
2. Veicināt lasītprasmi,
3. Veicināt runas attīstību,
4. Iepazīt un nostiprināt rakstīšanas virzienu – *no kreisās uz labo pusi*,
5. Veicināt izpratni par jēdzieniem *vakar, šodien, rīt, aizvakar, parīt...*,
6. Apgūt nedēļas dienu nosaukumus,
7. Apgūt mēnešu nosaukumus,
8. Apgūt gadalaiku nosaukumus un mēnešus, kas ir katrā gadalaikā,
9. Attīstīt uzmanību (klausīties, uztvert, izprast),
10. Veicināt skaitļu iepazīšanu,
11. Attīstīt skaitļu loģikas un likumsakarību izpratni,
12. Vingrināt spēju pamanīt konkrētu skaitli starp daudziem citiem,
13. Iepazīt tabulu (rindas, kolonnas),
14. Veicināt uzskatāmi darbīgo domāšanu,
15. Veicināt kustību attīstību,
16. Veicināt laikizpratni, bagātinot personīgo pieredzi,
17. Rosināt interesi par dabas novērošanu, pētīšanu,
18. Veicināt realitātes un digitālās pasaules uztveres izpratni,
19. Virzīt lietpratīgu digitālo prasmju attīstību,
20. Apgūt sistemātisku darbošanos (pienākums),
21. Attīstīt atbildības izjūtu,
22. Attīstīt vēlmi un prasmi sadarboties, sniegt palīdzību,
23. Veicināt uzstāšanās prasmes attīstību (prezentēšana),
24. Iesaistīt vecākus mācību un audzināšanas procesā.

Lai bērniem interesanti mācīties ar Jūsu iesaistīšanos!

**Komptetenču pieejas izglītībā definētās caurviju prasmes,
kas tiek realizētas darbā ar metodisko materiālu,
atklājas sekojošu piemēros**

1) **Kritiskā domāšana un problēmu risināšana** – katru dienu tiek lietots viens algoritms, lai uzzinātu kāda diena / datums bija vakar, ir šodien, būs rīt; analogiski uzdevumi mēnešu maiņu dienās tikai ar pagrūtinājumu, jo, sākoties jaunam mēnesim, tiek noņemti visi datumi un esošās zināšanas ir jātransformē jaunā pakāpē;

2) **Jaunrade un uzņēmējspēja** – brīvi piesakās būt par skolotājiem citiem bērniem, realizē apgūtos palīdzības sniegšanas paņēmienus, skaidro citiem, uzņemas atbildību vadīt šo procesu visai grupai kā arī izrāda vēlmi apgūt grūtākus uzdevumus;

3) **Pašvadīta mācīšanās** – apgūstot algoritmu, bērni darbojas jau patstāvīgi, apsteidzot grupas biedrus, pārbauda un piefiksē kļūdas citu kalendāros, palīdz atrisnāt problēmu un skaidro to, ja nepieciešams, lūdz palīdzību darba īstenošanā;

4) **Sadarbība** – darbs ar kalendāru ir pedagoģiskā sadarbība gan „skolotājs – audzēknis”, gan „audzēknis – audzēknis”, gan „audzēknis – skolotājs” līmeņos;

5) **Pilsoniskā līdzdalība** – pret savu un citu kalendāru jāizturas saudzīgi un ar cieņu, jo tos gatavojuši vecāki, pamana nokritušās detaļas un tiek meklēts to īpašnieks – rūpējas, lai kalendārs būtu pilnā komplektā;

6) **Digitālās prasmes** – apgūstot kalendāru, nostiprinās izpratne par reālo pasauli un notikumiem laika periodā „vakar / šodien / rīt”, tiek iepazīti nozīmīgi datumi un ar tiem saistītie svētki Latvijā un dzimtajā pilsētā, kā arī savā ģimenē.

***Pirms dot izsmelšu atbildi uz bērna jautājumu,
ievirzi domāt viņu pašu, īpaši tad,
ja zini, ka bērns to zina!***